

RAPPORT

Reactienota zienswijzen Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Rivierklimaatpark IJsselpoort

Klant: Provincie Gelderland

Referentie: T&PBF2324R003F02

Versie: 02/Finale versie

Datum: 1 november 2017

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Koggelaan 21
8017 JN Zwolle
Netherlands
Transport & Planning
Trade register number: 56515154

+31 88 348 65 00 **T**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Reactienota zienswijzen Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Ondertitel: Reactienota Zienswijzen NRD RKP
Referentie: T&PBF2324R003F02
Versie: 02/Finale versie
Datum: 1 november 2017
Projectnaam: Rivierklimaatpark IJsselpoort
Projectnummer: BF2324
Auteur(s): Luitzen Jager

Opgesteld door: Luitzen Jager, Mark Groen

Gecontroleerd door: Mark Groen

Datum/Initialen: 1 november 2017, MG

Goedgekeurd door: Gert-Jan Meulepas

Datum/Initialen: 1 november 2017, GJM

Classificatie

Open

Disclaimer

No part of these specifications/printed matter may be reproduced and/or published by print, photocopy, microfilm or by any other means, without the prior written permission of HaskoningDHV Nederland B.V.; nor may they be used, without such permission, for any purposes other than that for which they were produced. HaskoningDHV Nederland B.V. accepts no responsibility or liability for these specifications/printed matter to any party other than the persons by whom it was commissioned and as concluded under that Appointment. The integrated QHSE management system of HaskoningDHV Nederland B.V. has been certified in accordance with ISO 9001:2015, ISO 14001:2015 and OHSAS 18001:2007.

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Samenvatting	2
3	Zienswijzen en wijzigingen	3
4	Advies Commissie-m.e.r.	21
5	Overige adviezen	27

Bijlagen

Verklarende woordenlijst

1 Inleiding

Rivierklimaatpark IJsselpoort

Het klimaat verandert, de extremen in het weer worden groter. Dit geldt ook voor de IJsseluiterwaarden tussen Arnhem en Giesbeek, het plangebied van Rivierklimaatpark IJsselpoort. Het werken aan waterveiligheid staat niet los van andere ontwikkelingen. Het gebied wordt ook gebruikt voor bijvoorbeeld bedrijvigheid, recreatie, natuur en scheepvaart.

Om het gebied een duurzaam toekomstperspectief te bieden is het project Rivierklimaatpark IJsselpoort opgestart. De eerste fase van dit project, de verkenning, moet leiden tot een integrale visie voor het gebied. De visie moet voldoen aan uiteenlopende doelstellingen op het gebied van hoogwaterveiligheid, recreatie, natuur en waterkwaliteit en economie. Bij het kiezen van maatregelen worden alle opgaven meegewogen, waarbij het versterken van de ruimtelijke kwaliteit de overkoepelende opgave is. Een hard uitgangspunt is dat de dijken uiterlijk in 2050 aan de nieuwe normen voldoen.

NRD

Als onderdeel van de verkenning wordt een milieueffectrapportage (MER) opgesteld. Hierin worden de milieueffecten van de ruimtelijke visie onderzocht. Als eerste stap om te komen tot dit MER is een notitie reikwijdte en detailniveau opgesteld (NRD). In de NRD is beschreven op welke wijze de projectpartners de inrichtingsalternatieven opstellen en op welke wijze deze worden beoordeeld. In 2018 wordt op basis van informatie over de milieueffecten en bijvoorbeeld kosten en draagvlak een voorkeursalternatief voor inrichting van het gebied samengesteld die het goede van de verschillende inrichtingsalternatieven combineert. Dit voorkeursalternatief wordt vastgelegd in een intergemeentelijke structuurvisie. Daarbij zullen ook afspraken worden gemaakt over de programmering, de financiering en de verantwoordelijkheidsverdeling voor de verdere uitwerking van maatregelen.

De verkenning is een gezamenlijk initiatief van de provincie Gelderland, de gemeenten Arnhem, Westervoort, Rheden, Zevenaar en Duiven, het Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat, Rijkswaterstaat Oost Nederland, Waterschap Rijn en IJssel en de Vereniging Natuurmonumenten. Deze partijen zoeken voor de ontwikkeling van het voorkeursalternatief de samenwerking met de bewoners, omwonenden, bedrijven en andere gebruikers in het gebied. Dit wordt onder meer gedaan in de vorm van informatie- en ontwerpbijsluitingen waarin de mogelijkheid wordt geboden om mee te denken en te ontwerpen.

Terinzagelegging NRD

De initiatief nemende partijen hebben in juni 2017 ingestemd met de ontwerp NRD, waarna de bevoegde gezagen voor de intergemeentelijke structuurvisie de ontwerp NRD ter inzage hebben gelegd en het voorontwerp hebben vormgegeven. De NRD heeft ter inzage gelegen in de periode van 29 juni tot 10 augustus 2017. In deze periode zijn van 7 partijen zienswijzen ontvangen. Naast de formeel ingediende zienswijzen is ook advies gevraagd aan een aantal specifieke organisaties over de NRD en het voorgestelde vervolg van de verkenning, waaronder aan de commissie-m.e.r.

Voorafgaand aan de terinzagelegging hebben op 5 en 6 juli 2017 twee informatieavonden plaatsgevonden in het gebied waar inwoners en belanghebbende organisaties zich konden laten informeren en vragen konden stellen met betrekking tot de ontwikkelingen in het kader van Rivierklimaatpark IJsselpoort.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat een samenvatting van de zienswijzen en de meest ingrijpende aanpassingen van de NRD. In hoofdstuk 3 worden de binnengekomen zienswijzen behandeld. Hier is ook opgenomen op welke wijze de NRD op basis van de zienswijzen is aangepast. Hoofdstuk 4 bevat een omschrijving van het advies dat de Commissie-m.e.r. heeft gegeven op basis van de concept NRD en de wijzigingen aan de NRD die hier uit volgen. Alle overige adviezen en ambtshalve wijzigingen in de NRD zijn opgenomen in hoofdstuk 5. Tot slot is in de bijlage een verklarende woordenlijst opgenomen.

2 Samenvatting

De belangrijkste ingebrachte zienswijzen op de NRD voor Rivierklimaatpark IJsselpoort hebben met name betrekking op zeer specifieke doelstellingen of (milieu)aspecten die niet als zodanig zijn opgenomen in de NRD. Reden hiervoor is dat deze doelstellingen in een iteratief proces verder worden aangescherpt of in het MER nader worden onderzocht. Verder hebben verscheidene zienswijzen betrekking op de mogelijkheden en beperkingen van (het afstemmen met) (autonome) ontwikkelingen voor het Rivierklimaatpark binnen het projectgebied, de landschappelijke, ecologische effecten van het project en de plaats van het recreatiegebied Rhederlaag binnen het project. Daarnaast heeft een aantal ingebrachte zienswijzen niet zo zeer betrekking op de NRD, maar op het proces in de aansluitende fase waarin onder meer het MER wordt opgesteld. Vanwege de complexiteit van de opgave en de vele onzekerheden binnen het plangebied is het van belang om hier adequaat op in te spelen, niet alleen in de MER-fase maar eveneens in alle aansluitende fasen.

De zienswijzen hebben niet geleid tot ingrijpende aanpassingen van de NRD. De belangrijkste aanpassingen als gevolg van de ingebrachte zienswijzen zijn een aantal tekstuele aanpassingen. Tot slot is nog een aantal waardevolle aanvullingen gedaan die zorgen voor verdere aanscherping van de NRD en de plaats van het Rivierklimaatpark in de context van autonome ontwikkelingen.

3 Zienswijzen en wijzigingen

De binnengekomen zienswijzen zijn afkomstig van de volgende indieners:

1. Werkgroep Rhederlaag uit Giesbeek
2. Belangvereniging Rhedense Veerweg uit Giesbeek
3. Gelderse Natuur en Milieufederatie (GNMF)
4. Koninklijke ROTRA Forwarding BV
5. Leisurelands Onroerend goed B.V.
6. K3 Delta B.V.
7. Stichting Wijkraad Mosterdhof-Struikendoorn-De Weem (MSW-OK) uit Westervoort

In onderstaande tabel zijn de zienswijzen opgenomen inclusief de reactie van het bevoegd gezag.

Indiener	Zienswijze	Reactie	Actie NRD
1	<p>1.1 Een aantal autonome ontwikkelingen heeft een grote impact op het gebied. Met name het recreatiegebied Rhederlaag wordt hierdoor in zijn ontwikkeling en exploitatie bedreigd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>de zandwinning in het recreatiegebied</i>, de provincie stelt in haar vergunningverlening, dat deze zandwinning geen meerwaarde levert voor de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Daarbij stelt de provincie voorts, dat het onwenselijk is dat de recreatievaart door voortgaande ontzanding wordt belemmerd. In de notitie wordt op de gevolgen hiervan niet ingegaan. Aangegeven zou moeten worden hoe de ruimtelijke kwaliteit verbeterd kan worden, en hoe om te gaan met de belemmeringen voor de recreatievaart. • <i>de overnachtingshaven</i>, de geplande overnachtingshaven zal ca. 60% van de recreatieve Valeplas innemen. Afgezien van het feit dat een gevaarlijke situatie wordt gecreëerd door samengaan van recreatie- en beroepsvaart, gaat hier een wezenlijk deel van het Rhederlaag verloren voor recreatie, natuur en oeverbeleving. Het laatste nog aanwezige deel van de oorspronkelijke belijning van de vroegere IJsselloop dreigt verloren te gaan door wegverbredingen en overige verkeersaanpassingen aan de Rhedenseveerweg. <p>In de NRD ontbreekt welke maatregelen genomen kunnen worden om de veiligheid te waarborgen, de aanlegoeverlengte en natuurwaarden te compenseren. En hoe verenigingen en ondernemers in het gebied</p>	<p>Het gaat hier zoals gezegd om autonome ontwikkelingen, dit zijn reeds lopende projecten en ontwikkelingen met een eigen besluitvormingstraject waarop ook inspraak mogelijk is. In die besluitvormingstrajecten dienen de genoemde voors en tegens afgewogen te worden.</p> <p>Vanuit het Rivierklimaatpark wordt een lange termijnplan (structuurvisie) ontwikkeld voor de situatie nadat de autonome projecten inclusief eventuele mitigatiemaatregelen zijn uitgevoerd. Hierbij wordt gekeken of er vanuit de opgaven die het klimaatpark heeft nog meer maatregelen in het gebied genomen moeten/kunnen worden.</p>	geen

	ondersteund kunnen worden. Zij worden als eerste geschaad in hun bestaan door deze 'autonome' ontwikkelingen.		
1.2	In de Samenvatting van de NRD moet onder doel voor recreatie: 'vrij toegankelijk' worden toegevoegd, de uitgangdoelstelling van het recreatiegebied.	De toegankelijkheid van het recreatiegebied Rhederlaag is onderdeel van de opgave geformuleerd op pagina 12 van de NRD: Voer een heroriëntatie uit van het recreatiegebied Rhederlaag	geen
1.3	blz. 1 NRD: in de periode 2008 – 2013 werd het voornemen van de minister om een overnachtingshaven in het Rhederlaag te situeren genomen. Waarom is daar toen niet op gereageerd? In die periode was er nog geen sprake van een autonome ontwikkeling. Ook de locatie was toen een andere dan nu wordt voorgestaan. Hoe is in de toen opgesteld verkenning daarop gereageerd? De notitie geeft geen commentaar op de gewijzigde locatie (westlob), hoewel de negatieve effecten op de Valeplas daardoor vergroot worden.	Zoals in reactie 1.1 aangegeven betreft de overnachtingshaven een autonoom project. Het keuze- en selectieproces van deze haven valt derhalve buiten het proces voor het Rivierklimaatpark zoals ook verwoord in de NRD.	geen
1.4	blz. 7 NRD: onder huidig gebruik wordt gesteld dat er actief zand wordt gewonnen in het recreatiegebied Rhederlaag. Dit is onjuist. De laatste - illegale winning, uitgevoerd zonder omgevingsvergunning - vond plaats in 2014. Opgemerkt dient te worden dat het Rhederlaag geen zandwinning is en nooit is geweest. Het Rhederlaag is ontworpen als waterrecreatie- en natuurgebied ter ontlasting van de recreatiedruk op de Veluwe. Met behulp van zandwinning zijn de plassen uitgegraven volgens een tevoren opgesteld integraal recreatieplan. Ook nu weer speelt de vraag de recreatiedruk op de Veluwe af te leiden naar omliggende mogelijkheden. Een sterk, goed ontwikkeld Rhederlaag is daarvoor noodzaak.	Het is een terechte constatering dat tot 2014 zand is gewonnen. De tekst wordt hierop aangepast. Het is duidelijk dat met behulp van de zandwinning een prachtig recreatiegebied is ontstaan. De ambitie van het Rivierklimaatpark is de hoge recreatieve waarde te versterken.	Pagina7, derde alinea. De zin " <i>Er wordt ook actief zand gewonnen</i> " wordt aangepast in " <i>tot en met 2014 werd er actief zand gewonnen. Er is een vigerende ontgrondingsvergunning voor zandwinning</i> ". Zie ook 5.1.
1.5	blz. 8 NRD: onder 'Probleemanalyse' wordt voor de hoogwater-veiligheid gesteld dat obstakels wellicht kunnen worden verwijderd of aangepast om de	Zoals onder 1.1 aangegeven betreft de overnachtingshaven een autonoom project met een eigen	geen

	<p>rivierafvoer te verbeteren. De geplande overnachtingshaven in het recreatiegebied zal hoog-watervrije verhogingen toevoegen in het gebied. Is daar rekening mee gehouden? Ook de beschikbare aanlegoverlengte wordt door de komst van de overnachtingshaven substantieel verminderd. Hiervoor wordt nergens compensatie aangegeven, wat toch van vitale betekenis is voor het goed functioneren van het gebied.</p>	<p>besluitvormingstraject . Ook maatregelen om de eventuele toevoeging van hoogwatervrije verhogingen en verlies oeverlengte te mitigeren maakt onderdeel uit van dat besluitvormingsproces.</p>	
1.6	<p>blz. 10 NRD: schoon en gezond water is in het Rhederlaag overal aanwezig. De Valeplas zal na de komst van de overnachtingshaven niet meer kunnen voldoen aan de eisen voor schoon zwemwater. De kwaliteit neemt af in plaats van het doel deze te versterken. De notitie zou hiervoor maatregelen moeten opnemen.</p>	<p>In aanvulling op de reactie op 1.5. Ook eventuele maatregelen om negatieve effecten op het gebied van waterkwaliteit te mitigeren maken onderdeel uit van het besluitvormingsproces van de overnachtingshaven. Hierbij wordt opgemerkt dat de Valeplas op dit moment niet is aangewezen als zwemwater..</p>	<p>geen</p>
1.7	<p>blz. 11 NRD: onder ‘Rivierverruiming” wordt gesteld dat een waterstandsverlaging van 20 tot 30 cm kan worden gerealiseerd. Dit heeft gevolgen voor de stranden en aanlegoever in het Rhederlaag. Bij een strandhelling van 1:8 betekent dit een waterlijn die ca. 2 m. terug zal liggen van de huidige in het zomerseizoen. De veiligheid van de waterdiepte aan stranden en aanlegoever bij deze waterstand is niet onderzocht. Wellicht zijn maatregelen nodig. Dit ontbreekt in de notitie.</p>	<p>De genoemde waterstands daling betreft de waterstands daling bij zeer hoge rivierafvoer (een afvoer die minder dan eens per 10 jaar voorkomt). In deze situatie is het gehele gebied overspoeld. Onder dagelijkse omstandigheden zal de waterstands daling vele malen kleiner zijn en waarschijnlijk geheel afwezig zijn. Bij de MER-beoordeling van de maatregelen zullen ook de effecten onder dagelijkse omstandigheden worden bepaald (Paragraaf 4.2.1 NRD).</p>	<p>Pagina 11, eerste alinea. De tweede zin wordt: <i>“De verwachting is dat door een slimme combinatie van rivierverruimende maatregelen binnen het Rivierklimaatpark bij extreme rivierafvoeren een waterstands daling kan worden gerealiseerd van 20-30 cm”.</i></p>
1.8	<p>blz. 12 NRD: Enerzijds wordt aangegeven dat er jaarlijks 350.000 bezoekers op het Rhederlaag komen. Anderzijds wordt gesteld dat de ontwikkeling van de watergebonden recreatie stagneert. Waar dit op berust wordt niet duidelijk gemaakt, de huidige situatie geeft</p>	<p>De opmerking over stagnatie in het NRD is gelet op de grote aantallen bezoekers inderdaad niet terecht. Bedoeld is vooral aan te geven dat er behoefte is om het</p>	<p>Pagina 12, tweede alinea. De zinsnede <i>“De ontwikkeling van watergebonden recreatie in Rhederlaag stagneert echter. Krimp is mogelijk aan de orde. De beperkte beschikbare oeverlengte speelt mogelijk een rol. Een ander aandachtspunt</i></p>

	<p>geen aanleiding voor die uitspraak. Dat strandbezoek in het Rhederlaag wellicht zou afnemen is meer te wijten aan het feit dat Leisurelands stranden heeft gesloten, ligweiden laat begrazen door vee en grote delen eerst vrij toegankelijk gebied nu verpacht. Onderzoek naar werkelijke behoefte ontbreekt in de notitie.</p> <p>Een heroriëntatie van het Rhederlaag is zeer aan te raden. Daarbij moet ook meegenomen worden de nu willekeurige vermenging van dagrecreatie met verblijfsrecreatie.</p> <p>Een bijkomende oorzaak van de gevaarlijke situatie op de Marsweg, is dat een dagrecreatieve bestemming aan de alleen voor verblijfsrecreatie bedoelde weg is gesitueerd. Aan een zonering van dag- en verblijfsrecreatie, zoals in het bestemmingsplan was opgenomen heeft men zich niet gehouden, met een gevaarlijke situatie als gevolg.</p>	<p>recreatieve gebruik te versterken. De tekst wordt daarom aangepast</p> <p>Ten aanzien van zonering wordt verwezen naar zienswijze 3.2)</p> <p>Ten aanzien van aanpassingen van de probleemanalyse op pagina 8 wordt verwezen naar zienswijze 5.3.</p>	<p><i>is dat de verkeersveiligheid in met name de zomerperiode op de Marsweg, die de enige ontsluitingsweg is in het gebied” wordt vervangen door “Er is behoefte aan het verder versterken van de recreatieve waarden en het recreatief gebruik. Hierbij dient ook aandacht te worden geschonken aan de veiligheidssituatie van de Marsweg”.</i></p> <p>Pagina 19, tweede alinea vierde zin: “De ontwikkeling van de watergebonden recreatie lijkt echter te stagneren waarbij ook krimp mogelijk aan de orde lijkt” komt te vervallen</p> <p>Pagina 8 paragraaf recreatieve beperkingen wordt aangepast zoals aangegeven onder zienswijze 5.3.</p>
1.9	<p>blz. 13 NRD: Onder ‘Waterkwaliteit’: kan het Rhederlaag na de komst van de overnachtingshaven nog voldoen aan de Europese richtlijn Zwemwaterkwaliteit? Is hier onderzoek naar gedaan? Zijn er maatregelen mogelijk om hieraan in het recreatiegebied te blijven voldoen? Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor de waterkwaliteit maar tevens initiatiefnemer van de overnachtingshaven. Onderzoek mist in de notitie.</p>	zie 1.6	geen
1.10	<p>blz. 14 NRD: Waarom wordt recreatie niet genoemd onder toekomstig beheer? De verpaupering in het Rhederlaag die nu zichtbaar wordt, is ontstaan door te kort schietend beheer. Juist de recreatie binnen het Rhederlaag vraagt om een integrale beheersvisie. Hoe moet dit worden gezien in samenhang met het eerder genoemde ‘Samenhang in beheer”, waarbij een integrale inrichtingsvisie maar ook een integrale beheersvisie over</p>	<p>Recreatief gebruik is met name voor het gebied Rhederlaag een belangrijk punt voor het toekomstig beheer. Tekst wordt aangepast.</p>	<p>Pagina 14, derde alinea. Opgave wordt als volgt geformuleerd: <i>Kom tot een integrale beheersvisie voor het gehele gebied met een balans tussen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>rivier-, recreatie-, natuur- en agrarisch beheer en ontwikkeling</i> • <i>investering in inrichting en investering in beheer</i>

	alle opgaven (waterveiligheid, recreatie, natuur en waterkwaliteit en economie) wordt voorgestaan?		
1.11	blz. 19 NRD: Onder 'Zandwinning Rhederlaag' wordt gesuggereerd dat het hier om een zandwinput gaat, waar uiteindelijk recreatie is gekomen. Dit is onjuist en beïnvloedt de discussie rond de zandwinning eenzijdig. Het Rhederlaag is een recreatiegebied, met behulp van ontzanding gerealiseerd (zienswijze 9.4). De aanduiding op de kaarten voor het Rhederlaag, zou 'gebiedsvisie in ontwikkeling' moeten zijn in plaats van zoals nu is aangegeven 'zandwinning'.	<p>Het gebied betreft inderdaad een recreatiegebied wat met behulp van zandwinning is gerealiseerd. Tekst wordt aangepast.</p> <p>De kaarten waar indiener op wijst zijn gepresenteerd op de informatieavonden en maken geen onderdeel uit van de NRD. In de NRD is aangegeven dat de zandwinning een autonome ontwikkeling betreft zie reactie 1.12 en 5.4</p>	<p>Pagina 19. Tekst over Rhederlaag wordt aangepast in:</p> <p><i>"Het Rhederlaag is een recreatiegebied ontwikkeld met behulp van zandwinning. Het gebied is voor het grootste deel in eigendom bij LeisureLands. Door LeisureLands is in afstemming met de gemeente in 2011 een gebiedsvisie opgesteld gericht op de versterking van de recreatieve mogelijkheden van het gebied. Naast de recreatieve activiteiten voert K3 Delta nog ontzandingswerkzaamheden uit in het gebied. Bij de bewoners is veel verzet tegen deze ontzanding. De vergunning is "on hold" gezet en Leisurelands/K3 Delta is met de bewoners/partijen in het gebied in gesprek over een alternatief. Hier heeft nog geen besluitvorming over plaatsgevonden. Wel is een notitie van uitgangspunten opgesteld die in oktober 2017 wordt voorgelegd aan de raad ter vaststelling. Hierin is opgenomen dat slechts een deel van de ontzanding, te weten 60%, nog wordt uitgevoerd. Omdat zowel ten aanzien van het doorzetten van de ontzanding als het alternatieve plan tijdens het opstellen van deze NRD nog geen besluitvorming is geweest, wordt voor de Verkenning Rivierklimaatpark IJsselpoort de huidige situatie tevens beschouwd als autonome ontwikkeling. In het MER wordt het doorzetten van de vergunde zandwinning en het alternatieve plan als mogelijke bouwstenen opgenomen en beoordeeld op mogelijke effecten".</i></p>

	1.12	blz 19 NRD: Het gebied rond het Rhederlaag is voor 50% in handen van particulieren en ondernemers. De andere helft bestaat uit stranden en ligweiden of wordt door LeisurELands verpacht. Er wordt momenteel een gebiedsvisie opgesteld waarbij alle eigenaren en gebruikers zijn betrokken. Wat is de status van de door LeisurELands opgestelde gebiedsvisie in deze notitie? Wat zal dadelijk de status zijn van de nu onderhanden gebiedsvisie?	De gebiedsvisie heeft op dit moment nog geen formele status en wordt beschouwd als bouwsteen voor de ontwikkeling van alternatieven van het Rivierklimaatpark (zie ook reactie 5.4). In de notitie kansrijke oplossingsrichtingen wordt aangegeven op welke wijze de bouwstenen in de alternatieven zijn verwerkt.	geen
2	2.1	De zienswijze is gelijklopend aan de zienswijze die de Werkgroep Rhederlaag (1) heeft ingediend.	Zie voor een beantwoording van de zienswijze de reactie op de zienswijze van Werkgroep Rhederlaag (1).	Zie Werkgroep Rhederlaag (1).
3	3.1	Als aanvulling op de te onderzoeken onderwerpen in de NRD wordt gewezen op: De effecten op soorten en biodiversiteit, onder andere de wulpen bij Westervoort/Arnhem, weidevogels/steltlopers, reeën, de IJsvogel in de Velperwaard, de uilen, vleermuizen etc.	Dit betreft inderdaad een belangrijk aandachtspunt voor de beoordeling. De effecten op (het leefgebied van) specifieke soorten en biodiversiteit worden in beeld gebracht in het MER. Dit staat verwoord in de NRD (tabel 4.2) en pagina 30.	geen
	3.2	Als aanvulling op de te onderzoeken onderwerpen in de NRD wordt gewezen op het effect van recreatie op verstoring. Wanneer door openstelling van uiterwaardegebieden en het bereikbaar maken van de rivier haaks op de natuur – en landschap gradiënten paden en wegen worden aangelegd zal natuurverstoring optreden. Een goede zonering en voldoende handhavingscapaciteit zijn daarom van groot belang.	De natuurverstoring door openstelling van de uiterwaarden wordt in beeld gebracht in het MER. Zonering en handhaving zouden hierbij mogelijk als inrichtings-/mitigatiemaatregel kunnen worden aangedragen. Tekst wordt hierop aangevuld, zie ook zienswijze 3.10)	Pagina 14, paragraaf Samenhang in beheer. Na zin over LCC wordt toegevoegd: <i>“Naast de kostenoverweging kan ook zonering een belangrijke rol spelen om bij het toekomstig beheer de diverse doelstellingen op het gebied van dag- en verblijfsrecreatie, natuur en landbouw te kunnen behalen. Aandachtspunt bij de zonering zijn naast de gebruiksvormen ook de milieuaspecten stilte, ruimte, rust en donkerte. Een eventuele zonering dient zowel terug te komen in het inrichtingsplan als in de beheersvisie om hier uiteindelijk ook op te kunnen handhaven”.</i>
	3.3	Als aanvulling op de te onderzoeken onderwerpen in de NRD wordt gewezen op de effecten op aardkundige	Dit betreft inderdaad een belangrijk aandachtspunt voor de beoordeling. Het behoud en de versterking van de	Pagina 30, paragraaf 4.2.6, wordt: <i>“Voor de beoordeling van de effecten van de alternatieven en varianten op de landschappelijke</i>

	<p>waarden en geomorfologie als gevolg van voorgenomen ingrepen.</p>	<p>karakteristieke aardkundige waarden en geomorfologie vormen een onderdeel binnen het ontwerpproces en worden in beeld gebracht in de beoordeling van alternatieven in het MER.</p> <p>Paragraaf 4.2.6 wordt hierop aangepast. In de aanpassing zijn ook de ambtshalve wijzigingen 4 en 5 meegenomen.</p>	<p><i>en cultuurhistorische waarden wordt een Ruimtelijk Kwaliteitskader opgesteld. Dit betreft een gebiedspecifieke uitwerking van de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit IJssel (Bosch Slabbers, 2007) voor het IJsselpoortgebied. Hierbij wordt in ieder geval gebruikt gemaakt van gemeentelijke structuurvisies en landschapsontwikkelingsplannen (zie ook paragraaf 4.2.7 ruimtelijke kwaliteit).</i></p> <p><i>Bij het aspect landschap wordt onderscheid gemaakt tussen de aantasting van bestaande landschappelijke waarden en effecten (zowel positief als negatief) op de visuele kwaliteit. Ook aardkundige en geomorfologische landschapswaarden worden hierbij meegewogen. Tevens wordt ingegaan op de effecten op het Nationaal Landschap Veluwe</i></p> <p><i>Cultuurhistorie richt zich enerzijds op de effecten op historisch bouwkundige (beschermde) waarden en anderzijds op historisch geografische waarden. Groen blauwe cultuurhistorische landschapselementen als heggen, bomenrijen, beekmondingen, gebiedsingen en veerstoepen krijgen hierbij specifieke aandacht.</i></p> <p><i>Tot slot wordt bij archeologie onderscheid gemaakt in effecten op archeologische verwachtingswaarden en archeologische beschermde waarden.</i></p> <p><i>De beoordeling van de effecten van de alternatieven en varianten op archeologische</i></p>
--	--	---	--

			<i>waarden vindt vooral plaats op basis van (gemeentelijk) archeologisch beleid“.</i>
3.4	Als aanvulling op de te onderzoeken onderwerpen in de NRD wordt gewezen op de Beekhuizense beek die langs Velp loopt. Dit is een HEN (Hoogst Ecologisch Niveau)-water.	<p>We gaan er vanuit dat hier de Velperbeek wordt bedoeld. Dit betreft inderdaad belangrijk aandachtspunt voor de beoordeling. De Velperbeek is nog niet apart benoemd in de NRD en wordt toegevoegd.</p> <p>De effecten op ecologie en de KRW worden in beeld gebracht in het MER. Dit staat verwoord in de NRD (tabel 4.1, 4.2 en paragrafen 4.2.2 en 4.2.4).</p>	<p>Pagina 13 wordt als 2de zin toegevoegd: <i>“Binnen het plangebied is met name de Velperbeek een bijzonder water met hoge ecologische waarden en potenties”.</i></p> <p>Aan de genoemde uitwerking van Velperwaarden wordt toegevoegd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>versterking ecologische potenties Velperbeek</i> <p>pagina 18, vierde alinea, tweede zin. Deze natuuringrepen omvatten ook ingrepen aan de Velperbeek.</p>
3.5	Als aanvulling op de te onderzoeken onderwerpen in de NRD wordt gewezen op de effecten op kweldruk als gevolg van voorgenomen ingrepen.	De veranderende kwelstromen als gevolg van mogelijke ingrepen worden in beeld gebracht in het MER. Dit staat verwoord in de NRD. (tabel 4.2 en paragraaf 4.2.3)	geen
3.6	Als aanvulling op de te onderzoeken onderwerpen in de NRD wordt gewezen op de effecten op natuurlijke gradiënten en verstoring als gevolg van voorgenomen ingrepen, inrichting en gebruik.	De effecten op landschap en ecologie worden in beeld gebracht in het MER (tabel 4.1, 4.2 en paragraaf 4.2.4).	geen
3.7	Als aanvulling op de te onderzoeken onderwerpen in de NRD wordt gewezen op de ontwikkeling van nieuwe habitats, zoals oobos, hooiland en stroomdalgrasland. Is er ruimte voor procesnatuur, d.w.z. natuur die zijn gang mag gaan en niet vastgenageld wordt op basis van vegetatieleggers van Rijkswaterstaat?	Hoofdvraag hierbij is of de toekomstig beheerders willen inzetten op procesnatuur of patroonnatuur. Dit dient onderdeel te zijn van de beheervisie. Tekst wordt hierop aangepast	<p>Pagina 14 alinea Samenhang in beheer wordt aangevuld met (na zinsnede over zonering, zie zienswijze 3.2):</p> <p><i>“Principiële keuze voor het beheer en de eventuele zonering betreft de vraag of voor (delen van) het gebied wordt ingezet op de ontwikkeling van patroonnatuur of proces natuur. Bij deze laatste is er meer kans voor verrassende ecologische ontwikkeling wat enerzijds kansen bied voor natuur maar ook risico’s kan opleveren voor andere doelen in het gebied (bv doorstroming)”.</i></p>

	<p>3.8 Als aanvulling op de te onderzoeken onderwerpen in de NRD wordt gewezen op de mogelijke aansluitingen bij ontwikkelingen in de Havikerwaard en op de Veluwe, herten aan de Rijn en Havikerpoort.</p>	<p>Afstemming met de buiten het plangebied gelegen ontwikkelingen in Havikerwaard is vanuit ecologisch en rivierkundig oogpunt inderdaad belangrijk. Hoe concreter deze zijn, hoe beter hierop kan worden afgestemd. Op pagina 19 is de herinrichting Havikerwaard door K3 Delta als concreet project benoemd. De gebiedsvisie Havikerwaard wordt hier aan toegevoegd.</p>	<p>Pagina19 alinea projecten buiten het plangebied. Punt 3 wordt: <i>“Herinrichting Havikerwaard (delfstoffenwinning Initiatiefnemer K3Delta), Dit plan is (mede) gebaseerd op de in 2004 vastgestelde Visie Havikerpoort”.</i></p>
	<p>3.9 Als aanvulling op de te onderzoeken onderwerpen in de NRD wordt gewezen op mitigatiemaatregelen ten aanzien van versnippering van natuur en landschap vanwege de A325 en de aansluitingsroute N785 op de A325.</p>	<p>Landschappelijke maatregelen ten aanzien van versnippering in het landschap vormen onderdeel van het ontwerpproces en worden vervolgens beoordeeld in het MER. Op pagina 8 is in de probleemanalyse de A348 als belangrijk versnipperend element onderkend. De N325 en N785 worden hier aan toegevoegd. De opgave om de relaties tussen gebieden te versterken is benoemd op pagina 12</p>	<p>Pagina 8 laatste alinea, laatste zin wordt: <i>“Zo zijn de Veluwezoom en de Gelderse poort van elkaar afgesneden door de A348 (en in minder mate door N325 en N785)”.</i></p>
	<p>3.10 Als aanvulling op de te onderzoeken onderwerpen in de NRD wordt gewezen op de effecten op kernkwaliteiten stilte, ruimte, rust en donkerte. Het belang van een goed zoneringplan wordt meegegeven als het gaat om inrichting en gebruik van het gebied, zodat er ook delen blijven waar de kwaliteiten stilte, ruimte, rust en donkerte voorop staan.</p>	<p>Dit betreft belangrijke aandachtspunten voor de uitwerking van eventuele zonering. Tekst wordt hierop aangescherpt.</p> <p>In de NRD is in tabel 4.2 aangegeven dat in het MER beoordeling zal plaatsvinden op geluid en luchtkwaliteit. Hier wordt licht aan toegevoegd als criterium.</p>	<p>Zie 3.2. Aan tabel 4.2 aspect geluid en luchtkwaliteit, wordt beoordelingscriterium lichtbelasting toegevoegd met als methode een kwalitatieve analyse.</p>
	<p>3.11 Als aanvulling op de te onderzoeken onderwerpen in de NRD wordt gewezen op de effecten van natuurinclusieve landbouw op natuur en landschap.</p>	<p>Natuurinclusieve landbouw kan een interessante kans zijn voor het verenigen van natuur en landbouw belangen. Het NRD wordt hierop aangevuld. De</p>	<p>Pagina 15 paragraaf landbouw. Als laatste zin wordt toegevoegd: <i>“Natuurinclusieve landbouw kan een kans bieden om natuurbelangen en economische</i></p>

		<p>mogelijkheden voor natuurinclusieve landbouw worden binnen het project onderzocht. De mogelijke effecten hiervan worden in beeld gebracht in de MER.</p>	<p><i>(landbouwkundige) belangen met elkaar te verenigen”.</i></p> <p>Pagina 33, paragraaf 4.2.10, tweede zin wordt aangepast in: <i>“Hierbij wordt gekeken naar de veranderingen van het areaal cultuurgrond, de verandering in gebruik van grond (bv natuurinclusief) en de mate waarin wordt bijgedragen aan een realistisch toekomst perspectief voor de landbouwsector”.</i></p>
4	<p>4.1 In de ontwerp NRD wordt op pagina 21 het terrein De Groot vermeld, in dit artikel wordt melding gemaakt van het feit dat: <i>“Rotra heeft aangegeven er van af te zien om op deze plek een bestemmingsplan procedure op te starten om deze locatie te ontwikkelen tot een overslaglocatie.”</i></p> <p>Deze weergave zoals hierboven vermeld is niet volledig juist. Door Rotra is op 21 april 2016 in een schrijven aan de Gemeente Rheden medegedeeld dat, gezien de hieronder nader toegelichte ontwikkelingen, de gestarte bestemmingsplanwijziging op hold wordt gezet. Dit kwam voort uit de gezamenlijke initiatieven van de Provincie Gelderland, de Gemeenten Doesburg, Rheden en Doetinchem, Het Waterschap Rijn en IJssel, Rijkswaterstaat en de bedrijven Rotra en Ubbink voor het uitvoeren van een verkenning om de gewenste uitbreidingen van de beide bedrijven te realiseren achter de bestaande bedrijven van Rotra en Ubbink in de Fraterwaard te Doesburg.</p> <p>Het terrein De Groot zal mogelijk ingezet worden ter (natuur)compensatie en is vanuit dat perspectief onderdeel geworden van de realisatie voor de uitbreiding van dit bedrijventerrein te Doesburg. In geval de uitbreiding te Doesburg geen doorgang kan vinden, zal</p>	<p>De tekst wordt aangepast</p>	<p>Pagina 21, paragraaf Terrein de Groot, wordt als volgt aangepast: <i>“Het transportbedrijf Rotra uit Doesburg is eigenaar van het voormalige steenfabrieksterrein De Groot in de Velperwaarden. Op dit moment is er geen concrete ontwikkeling voorzien voor deze locatie. De eerdere aanvraag van Rotra om op deze plek een overslaglocatie te ontwikkelen, is na het verzoek van Rotra om deze on hold te zetten door de gemeente stopgezet. De gemeenteraad van Rheden heeft besloten om binnen het proces van het Rivierklimaatpark de ruimtelijke kaders te ontwikkelen voor een herontwikkeling van dit terrein. Momenteel proberen de gemeenten Doesburg en Doetinchem, de provincie Gelderland, Waterschap Rijn en IJssel en Rijkswaterstaat samen met de bedrijven Rotra en Ubbink (eveneens uit Doesburg) na een variantenstudie te komen tot een bestemmingsplan en de belangrijkste vergunningen aan te vragen voor uitbreiding van deze bedrijven op het logistieke ecopark IJsselvallei in Doesburg. In dit verband komt de locatie in de Velperwaarden in beeld als</i></p>

	de herbestemming van De Groot tot overslaglocatie weer actueel worden.		mogelijke locatie voor natuur en/of watercompensatie voor de ontwikkelingen in Doesburg. Omdat hierover nog geen formele besluitvorming heeft plaatsgevonden, wordt dit niet als een autonome ontwikkeling beschouwd. Indien uit de verkenning voor de uitbreiding van Rotra en Ubbink in Doesburg blijkt dat de Velperwaarden in beeld kunnen komen voor water-/natuurcompensatie, vindt afstemming plaats met het proces van het Rivierklimaatpark. Vervolgens zal binnen de MIRT-Verkenning een afweging worden gemaakt tussen verschillende en mogelijke ruimtelijke ontwikkelingsrichtingen van de Velperwaarden en het Terrein de Groot".
5	<p>5.1 In de omschrijving van de huidige situatie in het plangebied staat het Rhederlaag omschreven in twee zinnen (blz. 7); "<i>Het Rhederlaag is geliefd als recreatieplas, die 's zomers veel publiek trekt. Er wordt ook actiefzand gewonnen.</i>" Graag geven wij u een uitgebreidere omschrijving van Rhederlaag in de huidige situatie:</p> <p><i>"Rhederlaag is het recreatiegebied dat wordt begrensd door de Marsweg, Rhedense Veerweg, IJssel, Bingerdensedijk, Strandpad, Havenweg, Uitmeentsestraat, Rivierweg en Bandijk. Het heeft een omvang van ruim 600 hectare waarvan circa 360 hectare water. Rondom de plas zijn drie vakantieparken gevestigd, vijf jachthavens, meerdere horecagelegenheden, drie officiële zwemwaterlocaties (Kwaliteitsklasse zwemwater 'uitstekend') met zandstranden, outdoorbedrijven en meer. Daarnaast vinden er (grootschalige) evenementen plaats en is het gebied altijd in ontwikkeling om in te spelen op de wensen van de consument/recreant.</i></p>	De op pagina 7 aangeven gebiedsbeschrijving is inderdaad een korte beschrijving van het huidige gebruik.	<p>Pagina 7 laatste alinea, 4de zin wordt aangepast in:</p> <p><i>"Het Rhederlaag is een recreatiegebied, met diverse voorzieningen zoals vakantieparken, jachthavens, horecagelegenheden, zwemstranden, outdoorbedrijven e.d. Binnen het gebied liggen een woonwijk (Riverparc) en enkele solitaire woningen. Tot 2014 is actief zand gewonnen in de plas. Er is een vigerende ontgrondingsvergunning voor zandwinning".</i></p> <p>Zie ook zienswijze 1.4.</p>

	<i>Daarnaast liggen binnen de grenzen van het recreatiegebied een woonwijk (Riverparc), enkele solitaire woningen en aan de noordoostzijde natuurgebied Vaalwaard."</i>		
5.2	<i>Naast voornoemde functies recreatie, wonen en natuur (Natuurmonumenten), heeft het gebied een grote waterbergende functie door de ligging in de uiterwaarden van de IJssel en staat het in open verbinding met deze rivier. Alle voorzieningen zijn aangelegd en ingericht dat het bestand is tegen de fluctuaties van het waterpeil als gevolg van de directe verbinding met de IJssel. Buiten het 'vol' en 'leeg' lopen van het gebied door de deze wisselende waterstanden, is sprake van een stilstaande plas. Ook de oevers, zowel ten aanzien van talud als bescherming, zijn berekend op deze situatie. Samengevat is het Rhederlaag een veelzijdig, dynamisch gebied dat altijd in ontwikkeling is</i>	In het MER zullen de effecten van ingrepen die invloed hebben op de huidige waterstandsdynamiek van het recreatiegebied Rhederlaag worden beoordeeld (tabel 4.1, 4.2 en paragraaf 4.2.1).	geen
5.3	In de probleemanalyse (blz. 8) staat benoemd dat de beschikbare oeverlengte beperkt is en zwemrecreatie op de oevers beperkt is tot enkele locaties. Echter, de huidige oeverlengte volstaat ruimschoots en er zijn drie officiële zwemlocaties, verspreid over het gebied, met ruim voldoende zandstranden en bijbehorende voorzieningen. Daarnaast zijn meerdere stranden bij vakantieparken aanwezig in het gebied, ook hier is sprake van zwemrecreatie. De aanname dat op dat gebied sprake is van problemen is onjuist. Verder wordt gesteld dat de ontwikkeling van watergebonden recreatie in Rhederlaag stagneert, waarbij als mogelijke oorzaken 'krimp' en 'beperkte beschikbare oeverlengte' genoemd worden. Echter, de beperkingen die voortkomen uit de wet- en regelgeving, met name als gevolg van de ligging in de uiterwaarden, op (uitbreidings)mogelijkheden/versterking van	Tekst van de probleemanalyse wordt aangepast waarbij ook zienswijze 1.8 is betrokken.	Pagina 8, paragraaf recreatieve beperkingen, laatste 3 zinnen worden aangepast in: <i>"Het plassegebied Rhederlaag biedt veel ruimte voor recreatieve activiteiten op en aan het water (zie ook paragraaf 2.1). In het gebied zijn 3 officiële (openbare) zwemlocaties met zandstranden en bijbehorende voorzieningen. Daarnaast zijn er stranden bij de vakantieparken aanwezig, ook hier is sprake van zwemrecreatie. Mogelijk kan het recreatieve gebruik verder worden uitgebreid / versterkt. Hierbij lopen de exploitanten aan tegen belemmeringen die voortkomen uit wet- en regelgeving die het gevolg zijn van de ligging in de uiterwaarden. Gebruikers hebben aangegeven dat er behoefte is aan meer openbare toegankelijke zwemlocaties/stranden en voorzieningen voor boten om aan te meren.</i>

	<p>exploitaties is een groter probleem/belemmering voor de recreatie dan marktomstandigheden.</p>		<p><i>Hiernaast is sprake van een op het oog willekeurige vermenging van dag- en verblijfsrecreatie. Dit lijkt met name op de Marsweg, de enige ontsluitingsweg in het gebied, te resulteren in gevaarlijke situaties. Deze weg is bedoeld als ontsluitingsweg voor de verblijfsrecreatie, maar door mede gebruik ten behoeve van dagrecreatie is sprake van een veel intensiever gebruik dan waar de weg voor is ingericht”.</i></p>
<p>5.4</p>	<p>In hoofdstuk 3 van de Ontwerp NRD (blz. 19.), 'De ontwikkeling van alternatieven', wordt gesproken over de zandwinning in het gebied. De informatie hierover is echter verouderd; de vergunning én de werkzaamheden zijn on hold gezet en een alternatief plan dat onder andere een alternatieve zandwinlocatie omvat is op hoofdlijnen al gereed. Dit plan wordt momenteel nader uitgewerkt waarna het formeel in procedure wordt gebracht. In tegenstelling tot het uitgangspunt dat is opgenomen in de Ontwerp NRD dient het alternatieve inrichtingsplan als autonome ontwikkeling te worden gezien en als input voor de oplossingsrichtingen voor het MER, niet de vigerende ontgrondingsvergunning. Het alternatieve inrichtingsplan is tot stand gekomen via een intensief participatieproces en geniet een breed draagvlak in het gebied en de omgeving alsmede bij gemeente Zevenaar en provincie Gelderland.</p>	<p>Op dit moment heeft er nog geen besluitvorming plaatsgevonden over het alternatieve plan voor de zandwinning. Waardoor het nog onvoldoende zeker is in welke vorm dit alternatief zal worden gerealiseerd. Het kan derhalve niet als autonome ontwikkeling worden beschouwd.</p> <p>De ontgrondingsvergunning betreft wel een vastgesteld plan maar de RvS heeft hier delen uit geschrapt.</p> <p>Het alternatieve plan zal bij het ontwikkelen van alternatieven voor het projectgebied van het Rivierklimaatpark als bouwsteen / deelplan worden meegenomen (zie paragraaf 3.3 van de NRD). In de notitie kansrijke oplossingsrichtingen zal worden aangegeven op welke wijze dit zal worden gedaan .</p> <p>Tekst wordt hierop aangepast.</p>	<p>Pagina 19, tekst over Rhederlaag wordt aangepast in:</p> <p><i>“Het Rhederlaag is een recreatiegebied ontwikkeld met behulp van zandwinning. Het gebied is voor het grootste deel in eigendom bij LeisureLands. Door LeisureLands is in afstemming met de gemeente in 2011 een gebiedsvisie opgesteld gericht op de versterking van de recreatieve mogelijkheden van het gebied. Naast de recreatieve activiteiten voert K3 Delta nog ontzandingswerkzaamheden uit in het gebied. Bij de bewoners is veel verzet tegen deze ontzanding. De vergunning is “on hold” gezet en Leisurelands/K3 Delta is met de bewoners/partijen in het gebied in gesprek over een alternatief. Hier heeft nog geen besluitvorming over plaatsgevonden. Wel is een notitie van uitgangspunten opgesteld die in oktober 2017 wordt voorgelegd aan de raad ter vaststelling. Hierin is opgenomen dat slechts een deel van de ontzanding, te weten 60%, nog wordt uitgevoerd. Omdat zowel ten aanzien van het doorzetten van de ontzanding als het alternatieve plan tijdens het opstellen van deze NRD nog geen besluitvorming</i></p>

			<i>is geweest, wordt voor de Verkenning Rivierklimaatpark IJsselpoort de huidige situatie tevens beschouwd als autonome ontwikkeling. In het MER wordt het doorzetten van de vergunde zandwinning en het alternatieve plan als mogelijke bouwstenen opgenomen en beoordeeld op mogelijke effecten”.</i>
	5.5 Vanuit het belang van de recreatie, veiligheid en kwaliteit staan wij niet positief tegenover het verlagen dan wel op palen zetten van de Marsweg zodat hier water onderdoor kan stromen, ten westen van de Lathumse Plas. Redenen hiervoor zijn in ieder geval dat dit leidt tot een sterke verhoging van het waterpeil in de plas, het een negatief effect heeft op de waterkwaliteit in de plas en de oevers in het Rhederlaag niet berekend zijn op sterkere stroming.	Uw standpunt is duidelijk. Als voor het vergroten van de doorstroomcapaciteit van de IJssel behoefte is om de kade waarop de Marsweg gelegen is aan te passen dan zullen in het MER hiervan de effecten worden beoordeeld op de genoemde aspecten. Dit is in het NRD opgenomen in tabel 4.2 paragraaf 4.2.1 en 4.2.3.	geen
6	6.1 Graag willen wij in het kader van de uitwerking van het MER nadrukkelijker overleggen op welke wijze wij met onze projecten (Angerensche- en Doornenburgsche Buitenpolder, Huissensche Waarden Noord en Havikerpoort fase II) kunnen bijdragen aan de te onderzoeken oplossingsrichtingen en uit te werken varianten van het MER.	Het projectteam van klimaatpark treedt hierover graag met u in overleg.	geen
	6.2 Het alternatieve inrichtingsplan dat wij gezamenlijk met de gebiedspartijen hebben ontwikkeld zal autonoom in procedure worden gebracht. Wij verzoeken om dat ook als zodanig mee te nemen in de NRD/MER.	zie zienswijze 5.4.	Zie 5.4
7	7.1 Pagina 7. Deze opmerking [<i>Er vindt industriële activiteit plaats in de uiterwaarden, vooral ter hoogte van Westervoort.</i>] moet worden genuanceerd: ten zuiden van de Westervoortse brug zijn geen activiteiten in de uiterwaarden	De tekst wordt hierop aangepast.	Pagina 7, alinea huidig gebruik, tweede zin wordt: <i>“Er vindt industriële activiteit plaats in de uiterwaarden, vooral ten noorden van de Westervoortse (spoor)brug”.</i>
	7.2 “pagina 8 paragraaf recreatieve beperkingen: De toegankelijkheid kan met eenvoudige (on- of	De alinea geeft een beschrijving van de huidige problematiek. De gedane	geen

	halfverharde) paden worden vergroot om het gebied op diverse plaatsen meer recreatieve mogelijkheden te geven.	suggestie is onderdeel van het proces van ontwerp en selectie alternatieven (paragraaf 3.3). In de notitie kansrijke oplossingsrichtingen zal worden aangegeven hoe met dergelijke suggesties (bouwstenen) in het vervolgproces van het Rivierklimaatpark wordt omgegaan.	
7.3	Pagina 8 paragraaf recreatieve beperkingen: Het gebied van het project 'Ruimte voor de Rivier' tussen Regelwerk en Veerdam zou in de huidige situatie moeten worden toegevoegd aan de Natura-2000 gebieden.	De alinea geeft een beschrijving van de huidige problematiek. De verkenning Rivierklimaatpark zal uiteindelijk leiden tot een intergemeentelijke structuurvisie. Afhankelijk van de keuze die hierin uiteindelijk voor het betreffende gebied wordt gemaakt (een natuurinrichting of anders) kan ook worden gekozen om het gebied toe te voegen aan Natura2000. Deze afweging is op dit moment nog niet aan de orde.	geen
7.4	Pagina 10 paragraaf Ruimtelijke kwaliteit. : De ruimtelijke kwaliteit wordt negatief beïnvloed door de Arnhemse activiteiten. Zoals de versturende zaken voor vogels zijnde windturbines.	De alinea geeft een beschrijving van de opgave. De ontwikkeling van windturbines betreft een relevante ontwikkeling buiten het plangebied van het Rivierklimaatpark. Het klopt dat deze in de NRD nog ontbreekt bij de overige ontwikkelingen. Het NRD wordt hierop aangepast	Pagina 21. Toegevoegd wordt: <i>"Windpark Koningspleij Ten zuidwesten van het projectgebied is de wens van onder andere Rijn en IJssel Energiecoöperatie, Pleij B.V., Raedthuys Pure Energie, Gemeente Arnhem en Provincie Gelderland het Windpark Koningspleij te ontwikkelen. Dit omvat 4 windmolens langs de Pleijroute waarmee 8000 huishoudens in de regio van stroom kunnen worden voorzien. Het bestemmingsplan hiervoor is in juli 2017 vastgesteld" door de gemeente Arnhem".</i>
7.5	Pagina 11 paragraaf recreatie: genieten en beleven. De recreatieve voorzieningen in dit gebied zijn voor de locatie tussen regelwerk en westervoortse brug een belangrijk aandachtspunt. Aanleg van routes en	De alinea geeft een beschrijving van de recreatieve opgave. De natuureffecten van eventuele maatregelen t.b.v. de recreatie	geen

	rustplaatsen moeten zorgvuldig worden afgestemd met de natuurwaarden (Vogel foerageer en rustgebied)	zullen in de MER fase worden beoordeeld (zie hoofdstuk 4).	
7.6	Pagina 12 paragraaf recreatie: genieten en beleven. Houdt ook rekening met de vogelpopulaties (foerageren en verblijf). Zorg dat de belevingsmogelijkheden aan de rivier worden uitgebreid. Denk aan het markante punt IJsselkop	De alinea geeft een beschrijving van de recreatieve opgave. De natuureffecten van eventuele maatregelen t.b.v. de recreatie zullen in de MER fase worden beoordeeld (zie hoofdstuk 4). De IJsselkop wordt terecht benoemd als markant punt. De tekst wordt hierop aangepast	Pagina 12 2 ^{de} alinea eerste zin wordt: <i>“Vooral plekken waar daadwerkelijk het water met al zijn dynamiek gezien en beleefd kan worden (zoals IJsselkop en IJsseloevers) voegen veel toe aan de recreatieve kwaliteit van het Rivierklimaatpark”</i> .
7.7	Pagina 12 paragraaf natuur: Het gebied bij Westervoort tussen Veerdam en Regelwerk toevoegen aan Natura-2000: een logische koppeling. Vogels "zien het verschil niet"	Zie reactie 7.3	geen
7.8	Pagina 16 paragraaf Duurzame energiewinning: Energieopwekking door gebruik te maken van de stroomsnelheid van de Rivier. Andere vormen van energieopwekking zouden rond Westervoort de natuur verstoren: het onttrekken van foerageergebieden door wind - en zonne-energie	De alinea geeft een beschrijving van de opgave. In de notitie kansrijke oplossingsrichtingen (zie alinea 3.3) zal worden bepaald welke bouwstenen op het gebied van duurzame energie (waterkracht, zonne-energie, windenergie) verder worden uitgewerkt in het Rivierklimaatpark. In het MER zal vervolgens o.a. worden beoordeeld wat de natuureffecten zijn (paragraaf 4.2.4)	geen
7.9	Pagina 16 Relevante beleidskaders: Arnhemse plannen voor het gebied van de Koningspleij-Noord tasten het gebied van de uiterwaarden bij de IJssel ernstig aan.	In de paragraaf worden alleen de beleidskaders aangegeven. De ontwikkeling van deze windturbines langs de Koningspleij vindt plaats buiten het plangebied van het Rivierklimaatpark en zal derhalve niet in het kader van dit project worden beoordeeld (zie ook zienswijze 7.4)	geen

	<p>7.10 Pagina 33, Effecten op Woon-, werk, en leefmilieu, beleid gemeente Westervoort: Er dient aandacht te zijn voor het in stand houden van een gunstig leefklimaat voor de vogelpopulatie in de Uiterwaarden en uitbreiding c.q. aansluiting van de Natura -2000 gebieden in de Hondsbroekse Pleij</p>	<p>De alinea gaat in op de effectbeschrijving van ingrepen op woon, werk- en leefmilieu. De beoordeling van ingrepen op natuureffecten is beschreven in paragraaf 4.2.4 en omvat ook vogels. Voor uitbreiding Natura2000 gebied zie 7.3</p>	<p>geen</p>
	<p>7.11 Pagina 34 paragraaf Duurzaamheid en bestendigheid: De geformuleerde opgave dien te worden gerealiseerd zonder negatieve effecten op de Natura 2000 gebieden en het leefklimaat in de ruimste betekenis van het woord voor de Westervoorsters.</p>	<p>De alinea geeft een beschrijving van de wijze waarop effecten worden beoordeeld op het criterium duurzaamheid. De beoordeling van ingrepen op natuureffecten is beschreven in paragraaf 4.2.4. De effecten van windmolens op Koningspleij worden niet beoordeeld in het kader van de Verkenning Rivierklimaatpark (zie zienswijze 7.4).</p>	<p>geen</p>
	<p>7.12 Pagina 43: Voeg toe Regelwerk: een werk t.b.v. het (buitendijks) beheerst regelen van hoogwater in de rivier.</p>	<p>Het begrip Regelwerk wordt toegevoegd</p>	<p>Pagina 43 Toevoegen: <i>“Regelwerk: Een buitendijks kunstwerk (constructie) bedoeld voor het beheerst regelen van de waterafvoer bij hoogwater over het splitsingspunt in de rivier. Er staat o.a. een regelwerk in de Hondsbroekse pleij voor de verdeling van water over IJssel en Nederrijn”.</i></p>

4 Advies Commissie-m.e.r.

De notitie Reikwijdte en detailniveau is voorgelegd aan de Commissie voor de Milieueffectrapportage. Zij heeft hier op 7 juli 2017 advies over uitgebracht (projectnummer 3218).

Op hoofdlijn geeft de commissie het volgende aan:

De door de partijen opgestelde notitie reikwijdte en detailniveau (verder 'Notitie R&D') bevat volgens de Commissie al een systematische en duidelijke beschrijving van de context, hoofddoelstellingen en de aanpak voor de ontwikkeling van oplossingsrichtingen. Deze beschrijving vormt een goede basis voor de uitwerking van het MER en de intergemeentelijke structuurvisie. Let bij de verdere uitwerking daarnaast in ieder geval op de volgende punten:

- *Een transparante en systematische beschrijving van de stappen die – via de notitie kansrijke oplossingsrichtingen - leiden tot de keuze voor het voorkeursalternatief.*
- *Een navolgbare beschrijving van de beoordelingscriteria die bij de verschillende keuzemomenten in dit proces worden gebruikt, op basis van de hoofddoelstellingen, het ruimtelijk kwaliteitskader en overige randvoorwaarden.*
- *Inzicht in de rol die het MER en de keuze voor het voorkeursalternatief zullen spelen in de uitwerking van het adaptieve uitvoeringsprogramma en de besluitvorming hierover in de komende decennia.*

De projectorganisatie zal deze aandachtspunten in de vervolgfase meenemen in het MER proces. Specifiek geeft de commissie een aantal concrete aanbevelingen. Deze zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Nummer	Aanbeveling	Reactie	Actie NRD
1	De commissie adviseert om in het MER de samenhang en onderlinge wisselwerking tussen de verschillende documenten – inclusief het ruimtelijk kwaliteitskader – aan te geven. Geef hierbij tevens de rol van het participatieproces aan.	Advies wordt overgenomen. Het NRD wordt hierop aangescherpt	Pagina 36 paragraaf Opstellen Milieueffectrapport en ter inzagelegging. Als de derde zin wordt ingevoegd: <i>“In het MER wordt tevens de samenhang en onderlinge wisselwerking met het participatieproces en de verschillende documenten waaronder het ruimtelijke kwaliteitskader en het MKBA, beschreven”</i> .
2	Stem de ontwikkeling van alternatieven, het detailniveau, het gebruik van sociaal-economische scenario’s en de effectbepalingen in het MER en de MKBA zo veel mogelijk op elkaar af	Advies wordt overgenomen. Het NRD wordt hierop aangescherpt	Pagina 35, aan paragraaf 4.5 wordt als laatste alinea toegevoegd: <i>“De ontwikkeling van alternatieven, het detailniveau, het gebruik van sociaaleconomische scenario’s en de effectbepalingen in het MER en de MKBA dienen zo veel mogelijk op elkaar te worden afgestemd”</i> .
3	Neem in het MER voor zover mogelijk een overzicht op van de vervolgbesluiten die te voorzien zijn en de bevoegde gezagen voor deze besluiten. Geef daarbij een indicatie van de tijdshorizon.	Advies wordt overgenomen. Het NRD wordt hierop aangescherpt	Pagina 36 paragraaf “Opstellen Milieueffectrapport en ter inzagelegging “ als de vierde zin (navolgend op zin uit advies 1): <i>“Ook zal, voor zover al mogelijk een overzicht worden gegeven van de vervolgbesluiten die te voorzien zijn, een indicatie van de tijdshorizon en de bevoegde gezagen voor deze besluiten”</i> .
4	De door de Commissie aanbevolen aanpak voor de ontwikkeling van alternatieven en de beoordeling bestaat uit een aantal stappen: Stap 1: beschrijven huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie) Stap 2: in beeld brengen van randvoorwaarden Stap 3: vervaardigen van 4 “kaartlagen” die de hoofddoelstellingen vertegenwoordigen Stap 4: vaststellen kansrijke oplossingsrichtingen (NKO) Stap 5: vaststellen van nader te onderzoeken alternatieven, waar nodig op verschillende schaalniveaus (gebiedsoverstijgend, per deelgebied, lokaal) Stap 6: vergelijking van alternatieven en keuze voorkeursalternatief	De voorgestelde stapsgewijze aanpak draagt inderdaad bij aan een zorgvuldig en transparant proces richting een voorkeursalternatief. Voor het MER is een dergelijk aanpak ook beoogd. In het NRD komen de stappen terug in de verschillende paragrafen (3.2, 2.3, 3.1 en 3.4) Voor de ontwikkeling van de kansrijke oplossingsrichtingen is een gebiedsproces	geen

		<p>opgestart waarvoor ook diverse kaarten zijn gegenereerd met inzicht in huidige situatie, autonome ontwikkeling en de diverse opgaven. Het resultaat van dit proces landt in de NKO waarover ook met de MER-Cie zal worden gesproken</p> <p>Daar de NRD zich richt op de wijze waarop het MER dient te worden uitgewerkt resulteert dit advies niet in aanpassing NRD.</p>	
5	<p>Voor zover toekomstige ontwikkelingen nog onzeker zijn adviseert de Commissie om in het MER gebruik te maken van een gevoeligheidsanalyse en indien nodig van scenario's. De gevoeligheidsanalyse heeft tot doel te bepalen in hoeverre het te nemen besluit gevoelig is voor onzekere ontwikkelingen. Als deze invloed relevant is kan gewerkt worden met scenario's, waarmee bepaald kan worden tot welke andere keuzes een bepaald scenario zou kunnen leiden.</p>	<p>Advies wordt overgenomen.</p>	<p>Pagina 18 paragraaf 3.2.1. Als eerste alinea wordt ingevoegd: <i>"De zogenaamde autonome projecten betreffen projecten waarover al vergaande besluitvorming heeft plaatsgevonden en derhalve voor de verkenning een uitgangspunt zijn. Het kan echter nooit geheel uitgesloten worden dat deze projecten onverwacht toch niet worden uitgevoerd. Voor het MER kan dan overwogen worden om voor autonome projecten waarover discussie is een gevoeligheidsanalyse uit te voeren voor de situatie dat het project niet doorgaat en zo nodig scenario's te ontwikkelen"</i>.</p>
6	<p>De Commissie adviseert in het Ruimtelijk Kwaliteitskader een beperkt aantal ruimtelijke kernwaarden van het plangebied op te nemen. Het is van belang hierbij ook de ruime omgeving van het plangebied in beschouwing te nemen, bijvoorbeeld de sequentie van uiterwaarden en de ligging ten opzichte van het Veluwemassief.</p>	<p>Dit zal worden overgenomen in de RKK die samen met het NKO ook zal worden aangeboden aan de MER commissie. Het advies resulteert niet in aanpassing NRD.</p>	<p>geen</p>

7	<p>In § 3.3. van de Notitie R&D is aangegeven dat de 'lagenbenadering' zal worden gebruikt voor het in beeld brengen van bouwstenen voor oplossingsrichtingen. In dit verband adviseert de Commissie om binnen de eerdergenoemde randvoorwaarden 4 kaartlagen te vervaardigen, waarin steeds één van de hoofddoelstellingen Hoogwaterveiligheid, Recreatie, Natuur en Waterkwaliteit en Economie leidend is.</p>	<p>Het advies wordt herkend maar bij de verschillende hoofddoelstelling is ook sprake van een sterk verschillend detailniveau. Hierdoor is het mogelijk niet opportuun om voor iedere hoofddoelstelling een gelijkwaardige kaartlaag te genereren. In het NKO zal de werkwijze met kaarten en kaartlagen nader worden onderbouwd.</p> <p>De NRD wordt hierop niet aangepast.</p>	<p>geen</p>
8	<p>De Commissie adviseert om bij de vaststelling van de alternatieven helder onderscheid te maken tussen hoofdalternatieven die gebiedsoverstijgend zijn, (inrichtings)alternatieven per deelgebied en varianten binnen deze deelgebieden</p>	<p>Advies wordt overgenomen. Het NRD wordt hierop aangescherpt</p>	<p>Pagina 22 laatste alinea (doorlopend op pagina 23) wordt aangepast in: <i>"Door het aaneenrijgen van mogelijke aanpassingen (ook wel bouwstenen genoemd) worden oplossingsrichtingen samengesteld. Daarbij geldt dat een bouwsteen aan een oplossingsrichting wordt toegevoegd wanneer deze bijdraagt aan de waarde en kwaliteit ervan. Een oplossingsrichting bestaat dus uit een serie bouwstenen die een oplossing moet bieden voor de opgaven. Hierbij dient helder onderscheid gemaakt te worden tussen oplossingsrichtingen die gebiedsoverstijgend zijn, oplossingsrichtingen die alleen betrekking hebben op een deelgebied en varianten binnen deze deelgebieden".</i></p>
9	<p>Houd in algemene zin [in het beoordelingskader] rekening met de volgende punten:</p>	<p>Dit advies wordt meegenomen bij het uitwerken van het MER. Het</p>	<p>geen</p>

	<p>Beschrijf de milieueffecten voor de onderlinge vergelijking van alternatieven volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau. Motiveer voor de verschillende thema's de omvang van het gehanteerde studiegebied.</p> <p>Maak duidelijk onderscheid tussen criteria die het doelbereik vertegenwoordigen en overige (milieu)criteria en voorkom dubbeltelling van effecten.</p> <p>Het is niet altijd eenduidig vast te stellen of effecten positief, neutraal of negatief scoren; maak daarom transparant hoe een score tot stand is gekomen en hoe deze wordt gewogen. Streep positieve en negatieve effecten niet tegen elkaar weg zodat het lijkt alsof er niets verandert.</p> <p>Het kan zinvol zijn om naast integrale alternatieven ook de afzonderlijke bouwstenen te beoordelen, zodat gemakkelijk andere combinaties van bouwstenen kunnen worden vergeleken.</p> <p>Houd rekening met fasering en ga uit van verschillende tijdhorizonten, of ga consequent uit van dezelfde tijdhorizon en laat zien hoe de effecten zich in de tijd ontwikkelen.</p> <p>De milieueffecten dienen waar relevant te worden gekwantificeerd. Besteed aandacht aan cumulatie van effecten.</p> <p>Onderbouw indien aan de orde de keuze van rekenregels/-modellen en van de gegevens waarmee de effecten van het voornemen worden bepaald. Ga ook in op de onzekerheden in deze bepaling.</p> <p>Gebruik de in § 3.1. genoemde scenario's om aan te geven welke onzekerheden aan de orde zijn op basis van de afhankelijkheid van besluiten die door derden worden genomen en geef aan welke consequenties deze onzekerheden kunnen hebben voor de effecten van de alternatieven/bouwstenen.</p>	<p>resulteert niet in aanpassing van de NRD.</p>	
10	<p>De Commissie beveelt aan, in samenhang met het voorgaande, dit beeld [een uitvoeringsperiode van enkele decennia en gedurende deze periode wijzigen van de situatie] in de loop van de tijd periodiek te actualiseren, en daarbij onder meer gebruik te maken van gegevens die door middel van monitoring worden verzameld. Met behulp van een dergelijk 'levend basisinformatiesysteem' kan worden vastgesteld in hoeverre de doelstellingen van het programma in de loop van de tijd</p>	<p>Op dit moment is nog onvoldoende zeker of daadwerkelijk sprake zal zijn van een lange uitvoeringsperiode en hierdoor noodzaak van monitoring. De</p>	geen

	<p>worden gehaald. Ook kan de verzamelde informatie worden gebruikt ter onderbouwing van in de toekomst te nemen projectbesluiten en eventueel bijbehorende milieueffectrapportages</p>	<p>uitvoeringsfase zal worden beschreven in het uitvoeringplan welke onderdeel wordt van de intergemeentelijke structuurvisie. Indien sprake is van een lange uitvoeringsduur zal dan ook worden ingegaan op eventuele monitoring om gedurende de periode bij te kunnen sturen op de doelstellingen.</p>	
--	---	--	--

5 Overige adviezen

5.1 Raadpleging wettelijk adviseurs / ambtelijk vooroverleg

De volgende instanties zijn ambtshalve geraadpleegd

1. Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE)
2. Ministerie van Economische Zaken
3. Vitens
4. Gasunie
5. Veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland – Midden
6. Staatsbosbeheer
7. Alliander

De eerste 5 partijen hebben aangegeven in dit stadium nog geen aanleiding te zien om een formele zienswijze in te dienen. Het ministerie van EZ heeft geconcludeerd dat de in de NRD beschreven reikwijdte en detailniveau adequaat is voor de op te stellen MER Klimaatpark IJsselpoort. RCE, Gasunie en Vitens hebben aanvullende informatie aangereikt om in de MER-fase een goede beoordeling te kunnen doen op de relevante milieuaspecten. Dit is verwerkt in de navolgende paragraaf.

Staatbosbeheer heeft het volgende voorstel gedaan:

Reactie	Reactie	Actie NRD
De NRD vermeldt als doelstellingen voor het Rivierklimaatpark onder meer de corridorfunctie voor plant en dier van noord naar zuid en een verbetering van de toegang van de uiterwaarden voor bewoners en recreanten. In dit kader wordt opgemerkt dat de uiterwaard Hondsbroekse Pleij slechts voor de helft is opgenomen in het plangebied. Om deze doelstellingen in het zuidelijk deel van het plangebied volwaardig te realiseren wordt geadviseerd de zuidelijke grens te leggen bij de Looveerweg. Hierdoor ontstaat een betere aansluiting van het Rivierklimaatpark op de ruimtelijke omgeving, te weten de veerpont in het kader van recreatie en toegankelijkheid en het Habitatgebied van de Loowaard/Rijnstrangen in het kader van Natura 2000 Rijntakken.	Gekozen is nu om het plangebied te begrenzen tot het systeem van de IJssel waarbij de zuidelijke grens op het regelwerk is gelegd. Het benoemen en meewegen van raakvlakken met het aanpalende gebied is onderdeel van de uitwerking van alternatieven. Vooralnog is dit geen aanleiding om het plangebied zelf aan te passen.	geen

Alliander heeft het volgende voorstel gedaan:

Reactie	Reactie	Actie NRD
Houdt in aanvulling op de op pagina 16 van de NRD geformuleerde doelstelling voor duurzame energiewinning ook rekening met aansluitingen en transport van energie. Op het moment dat er meer en zwaardere aansluitingen nodig zijn, moet Liander ook hierop kunnen anticiperen.	Dit wordt verwerkt in NRD	Pagina 16 opgave klimaatambitie wordt als volgt geformuleerd: Ga na welke vormen van duurzame energieopwekking mogelijk zijn in het Rivierklimaatpark en welke partijen en samenwerkingsverbanden dit kunnen realiseren. Houd hierbij ook rekening met benodigde aansluitingen en transport van energie.

5.2 Ambtshalve aanpassingen

Bespreking van de nota Reikwijdte en Detailniveau binnen de samenwerkingspartners die initiatiefnemer zijn van de Verkenning heeft nog geresulteerd tot de in deze onderstaande tabel aangegeven wijzigingen.

Onderwerp	Wijziging	Actie NRD
Opgave recreatie	Een van de opgaven voor recreatie is geformuleerd in de vorm van een oplossingsrichting. (Bied ruimte aan agrariërs) Dit is niet op zijn plaats.	Pagina 12 De opgave "Bied ook ruimte aan de aanwezige agrariërs (onderdeel van het gebruikerspalet en ruimtelijke kwaliteit)" wordt verwijderd.
Meerlaagse veiligheid	<p>Het beoordelingscriterium meerlaagse veiligheid wordt in dit stadium niet beoordeeld. Uitgangspunt van de opgave (paragraaf 2.3) is dat de hoogwaterveiligheidsmaatregelen worden getroffen in de eerste laag; het voorkomen van overstromingen met sterke dijken.</p> <p>Het is belangrijk te realiseren dat de bijdrage van Meerlaagse veiligheid (MLV) niet gezocht moet worden in welke maatregel(en) nu wel of niet worden genomen, maar meer in hoe maatregelen binnen een mogelijk alternatief (kunnen) worden gekoppeld, zodat bij preventie, ruimtelijke ordening en crisisbeheer op robuuste wijze kan worden ingespeeld op klimaateffecten. MLV is hierdoor veel meer een procesmatige benadering en daarmee niet te beoordelen in het MER.</p>	Pagina 26 tabel 4.2 Methode beoordelingscriterium meerlaagse veiligheid wordt weggehaald.
Archeologie	Voor de beoordeling van het aspect archeologie zal gebruik worden gemaakt van de archeologische verwachtingen kaart uiterwaarden rivierengebied.	Pagina 26 tabel 4.2 Methode voor het criterium archeologie wordt: Kwalitatieve beoordeling op basis van (gemeentelijk) beleid en de archeologische verwachtingenkaart rivierengebied.
Drinkwater	Voor de beoordeling van effecten van maatregelen op drinkwaterwinning wordt gebruik gemaakt van de beschermingsgebieden uit de omgevingsverordening.	Pagina 26 tabel 4.2. Aspect waterkwantiteit. Methode wordt: Globaal kwantitatief modelonderzoek met specifiek voor drinkwater beoordeling aan de hand van beschermingsgebieden uit de omgevingsverordening.
Nationaal landschap Veluwe	Bij de beoordeling van de effecten op landschap wordt ook aandacht besteed aan de effecten op het Nationaal landschap Veluwe.	Zie reactie op zienswijze 3.3. Paragraaf 4.2.6 wordt hierop aangepast.
Cultuurhistorische landschapswaarden	Het beoordelingsaspect cultuurhistorie ziet niet alleen op bouwwerken maar ook landschapselementen als hagen, bomen langs perceelsgrenzen, oude gebiedsingangen, veerstoepen, en beekmondingen.	Zie reactie op zienswijze 3.3. Paragraaf 4.2.6 wordt hierop aangepast.

Stuurgroep	De stuurgroep wordt voorgezeten door de landsdeelmanager Midden Nederland van Natuurmonumenten	Pagina 38, paragraaf stuurgroep MIRT-Verkenning, laatste zin wordt: Voorzitter van de stuurgroep is de landsdeelmanager Midden Nederland van Vereniging Natuurmonumenten.
Participatie	Eind 2017 zal middels informatieavonden een terugkoppeling worden verzorgd aan de mensen die wensen en belangen hebben aangedragen voor de notitie Kansrijke oplossingsrichtingen.	Pagina 40, figuur 5.2. Eind november 2017, wordt in kolom 3 het product toegevoegd "informatieavonden".
Ruimtelijke kwaliteit	In het vervolgproces na vaststelling IGSV zal het IGSV fungeren als kader voor de verdere planuitwerking ook op het gebied van ruimtelijke kwaliteit. De in het ontwerp NRD gebruikte term Ruimtelijk kwaliteitskader is derhalve verwarrend omdat het stuk in de verkenningsfase benut wordt als inspiratiebron voor de ontwikkeling en beoordeling van alternatieven. Gekozen is te spreken over een Handreiking Ruimtelijke kwaliteit	Tekst Ruimtelijk kwaliteitskader wordt vervangen door Handreiking ruimtelijke kwaliteit.

Verklarende woordenlijst

Adaptief programmeren	Het slim omgaan met onzekerheden en kansen, door deze te onderkennen en transparant mee te nemen in de besluitvorming.
Afvoerverdeling	De verdeling van het water tussen de Rijntakken vanaf het splitsingspuntengebied.
Alternatief	Mogelijke oplossing: een samenhangend pakket van maatregelen.
Archeologie	De bestudering van menselijke geschiedenis door middel van de overblijfselen van materiële cultuur, de omgeving en van dierlijke resten.
Autonome ontwikkeling	Op zichzelf staande ontwikkeling die plaatsvindt als de voorgenomen activiteit niet wordt uitgevoerd.
Benedenstrooms	Deel van de rivier waar het water heen stroomt.
Bevoegd Gezag	De overheidsinstantie die bevoegd is voor het m.e.r. (de gemeenten in dit geval).
Binnendijks	Aan de kant van het land.
Binnenwaartse versterking	Dijkversterkende maatregelen aan de landzijde van de dijk.
BO	Bestuurlijk overleg.
Bouwsteen	Technisch mogelijke oplossing voor een of meer van de opgaven.
Bovenstrooms	Tegen de richting van de stroom in.
Buitendijks	Aan de kant van de rivier.
Buitenwaartse versterking	Dijkversterkende maatregelen aan de rivierzijde van de dijk.
Commissie m.e.r.	Onafhankelijke commissie die adviseert over de inhoud en kwaliteit van de informatie in milieueffectrapporten.
Cultuurhistorie van het landschap	De wetenschap die zich bezighoudt met de ontstaansgeschiedenis van het landschap.
Cumulatie-effect	Gezamenlijk effect van verschillende vormen van milieu-invloeden, waarbij de gevolgen van de vormen afzonderlijk niet ernstig behoeven te zijn, maar de optelsom van de verschillende vormen mogelijk wel.
Damwand	Een grond- en/of waterkerende constructie die tot enkele meters in de bodem wordt aangebracht.
Deltabeslissing	Deltabeslissingen zijn hoofdkeuzen voor de aanpak van waterveiligheid, zoetwatervoorziening en een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van Nederland. De Deltabeslissingen geven richting aan de maatregelen die Nederland hiervoor inzet, op korte en op lange termijn.
Deltaprogramma	Plannen van de Rijksoverheid ten behoeve van bescherming tegen overstromingen.

DGRW	Het directoraat-generaal Ruimte en Water ontwikkelt beleid op het gebied van: waterbeleid en waterveiligheid, ruimtelijke ontwikkeling op watergebied, waterprojecten in specifieke gebieden, water en bodem.
Dijk	Een waterkerend grondlichaam.
Dijkvak	Het deel van de dijk dat in beschouwing wordt genomen.
Dijkverbetering	Maatregelen om de kwaliteit van de dijken te verbeteren.
Dwarsstroming	Een stroming ongeveer haaks op het vaarwater of de te varen koers.
Geen spijt-maatregel	Een maatregel die kan worden genomen zonder dat deze (een negatieve) invloed heeft op andere maatregelen
Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit	Een toetsingskader voor ruimtelijke kwaliteit in de planvorming en uitvoering van projecten.
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma: Het HWBP bevat projecten die als doel hebben primaire waterkeringen te versterken die nu niet aan de wettelijke normen voldoen.
I&W	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.
IGSV	Intergemeentelijke Structuurvisie. Structuurvisie die het grondgebied van meerdere gemeenten omvat (zie ook Structuurvisie)
IPM-model	Integraal Projectmanagement Model
KRW	Kaderrichtlijn Water: Een Europese Richtlijn die voorschrijft aan welke eisen de kwaliteit van het water dient te voldoen.
Kwel	Het uittreden van grondwater.
LCC	Life Cycle Costing
m.e.r.	Milieueffectrapportage, de procedure waarbij nagegaan wordt wat de gevolgen zijn voor het milieu van de voorgenomen activiteit.
Meekoppelkansen	Kansen om functies aan een hoogwaterveiligheidsmaatregel te koppelen die de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid van een gebied versterken.
MER	Het milieueffectrapport.
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport.
MKBA	Maatschappelijke kosten- en batenanalyse.
Natura 2000	Een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Dit netwerk wordt de hoeksteen van het EU-beleid voor behoud en herstel van biodiversiteit. Natura-2000 omvat alle gebieden die beschermd zijn op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Beide richtlijnen zijn in Nederland opgenomen in de Natuurbeschermingswet.
Nieuwe normering	Wettelijke normering voor sterkte en hoogte van de dijken op basis van een risicobenadering.

Notitie Kansrijke Oplossingsrichtingen (NKO)	Notitie waarin een keuze wordt gemaakt voor nader te onderzoeken alternatieven en varianten.
Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)	Notitie waarin de afbakening van het milieueffectonderzoek in termen van reikwijdte en detailniveau plaatsvindt voorafgaand aan het opstellen van een milieueffectrapportage.
NURG	Nadere Uitwerking Rivierengebied.
Piping	Faalmechanisme waarin water via een zandlaag onder een dijk door stroomt.
Plan-MER	Het milieueffectrapport bij een plan of visie.
Projectplan	Waterwet Wettelijke procedure om de aanleg of wijziging van een waterstaatswerk te regelen.
Rivierverruiming	Het vergroten van de bergings- en afvoercapaciteit van de rivier door het verbreden en of verlagen van de uiterwaarden en de inzet van waterbergings- en retentiegebieden.
Structuurvisie	Een visie op het ruimtelijk beleid voor een gemeente, provincie of het Rijk voor (delen van) het grondgebied of voor bepaalde aspecten.
Voorkeursalternatief (VKA)	Naar aanleiding van het MER en overige afwegingen, het alternatief zoals dat in het besluitvormend document (in dit geval Structuurvisie) wordt vastgelegd.
Voorkeursstrategie	De regionale voorkeur per riviertak voor het oplossen van de toekomstige waterveiligheidsopgaven. De strategie betreft een richtinggevend kader met redeneerlijn en hoofdkeuzen dat sturend is voor ruimtelijke ontwikkelingen, agenderend is voor maatregelen op de korte termijn en het vertrekpunt vormt voor de verdere uitwerking en uitvoering van de voorkeursstrategie.
Waterkering	Een dam, dijk, stormvloedkering of keermuur die (overtollig) water tegenhoudt.